

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เครื่องดื่มนผสมคาเฟอีนหรือเครื่องดื่มนให้พลังงานหรือที่มีชื่อเรียกกันทั่วไปว่า “เครื่องดื่มนชูกำลัง” เริ่มมีการจำหน่ายในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2520 ในชื่อว่า “ลิโพลิตัน ดี” ภายใต้การควบคุมของบริษัท โอเอสเอส จำกัด หลังจากนั้น บริษัท ไทฟามาซูติคอล จำกัด ได้จำหน่ายเครื่องดื่มนผสมคาเฟอีนชื่อ “กระทิงแดง” วางจำหน่ายในท้องตลาด ซึ่งเป็นที่ได้รับความนิยมอย่างมากจากกลุ่มผู้บริโภค โดยมุ่งกลุ่มผู้บริโภคในกลุ่มแรงงานเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันนี้เครื่องดื่มนชนิดนี้ เป็นที่นิยมในหลายกลุ่มอาชีพ รวมไปถึงกลุ่มนักเรียนนักศึกษา และบุคคลที่ต้องการใช้พลังงานมากกว่าปกติ เนื่องจากความเชื่อตามคำโฆษณาที่ว่า เครื่องดื่มนสามารถช่วยในการบำรุงกำลัง ทำให้ไม่อ่อนเพลีย จะเห็นได้จากการศึกษาที่ประเทศไทยมีสถิติการบริโภคเครื่องดื่มนชนิดนี้เป็นอันดับหนึ่งของโลก คิดเป็นอัตราการบริโภคโดยเฉลี่ยต่อคนถึง 3 แกลลอนต่อปีโดยเฉลี่ยต่อผู้ใหญ่ 1 คน¹ ซึ่งนับว่าเป็นปริมาณที่สูงมาก สมควรอย่างยิ่งที่ต้องทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงผลที่แท้จริงที่ได้รับจากการบริโภคเครื่องดื่มนชนิดนี้ว่ามีผลกระทบต่อร่างกายอย่างไรพร้อมทั้งการให้ข้อมูลที่แท้จริงต่อผู้บริโภคเพื่อประกอบการตัดสินใจในการบริโภคอาหารในแต่ละวัน เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค

เพราะในปัจจุบันนี้ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความเชื่อตามคำโฆษณาของผู้ประกอบการว่าเครื่องดื่มนชนิดนี้สามารถช่วยในการบำรุงสมอง บำรุงกำลัง บำรุงร่างกาย ให้มีเรี่ยวแรง หายจากอาการอ่อนเพลีย ซึ่งเป็นการกล่าวโฆษณาในด้านเดียวเท่านั้น ทั้งยังเป็นการโฆษณาที่เกินกว่าความเป็นจริง สมควรอย่างยิ่งที่ต้องมีการให้ข้อมูลที่แท้จริงแก่ผู้บริโภคในเครื่องดื่มนที่มีคนไทยบริโภคเป็นจำนวนมาก เพราะความจริงในอีกด้านหนึ่งนั้น เครื่องดื่มนชนิดนี้มีผลกระทบต่อร่างกายในหลายส่วนทั้งที่มีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ

¹ ชาวและเหตุการณ์ โรงพยาบาลกรุงเทพ. เครื่องดื่มนชูกำลังให้บอกว่าเป็น. สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2555, จาก <http://www.bangkokhospital.com/news>

ในต่างประเทศได้เคยมีเหตุการณ์ต่อต้านการขายเครื่องดื่มชนิดนี้ เนื่องจากมีผู้ที่เสียชีวิตจากการดื่มเครื่องดื่มดังกล่าว เช่น ประเทศฝรั่งเศส และสวีเดน เป็นต้น กระทั่งในปัจจุบันนี้ประเทศสวีเดนยังคงมีกฎหมายห้ามการจำหน่ายเครื่องดื่มประเภทนี้ นอกจากนี้ มีรายงานการวิจัยถึงผลของการบริโภคเครื่องดื่มชนิดนี้อย่างต่อเนื่อง ทั้งผลของส่วนประกอบต่างๆ ที่มีการใส่ลงไป ในเครื่องดื่มชนิดนี้ว่ามีผลต่อร่างกายอย่างไร อาทิเช่น สารคาเฟอีน ทอรีน กลูโคโรโนแลคโตน รวมไปถึงการที่มีการเกิดขึ้นของสารเบนซินในเครื่องดื่มนี้ จากการทำปฏิกิริยาทางเคมีของสารโซเดียมเบนโซเอต ที่เป็นสารกันบูดที่มีการใส่ในเครื่องดื่มนี้ทำปฏิกิริยากับวิตามินซีที่มีการใส่ลงไป เกิดเป็นสารเบนซินซึ่งเป็นสารก่อมะเร็งที่มีอันตรายต่อร่างกายอย่างมาก จึงได้มีการกำหนดอัตราส่วนโดยเทียบส่วนต่อพันล้านส่วนที่อาจเกิดสารเบนซินขึ้นในเครื่องดื่มเพื่อเป็นการควบคุมให้อยู่ในระดับที่ปลอดภัยต่อร่างกาย

นอกจากนี้ ผลการวิจัยถึงผลของการดื่มเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนยังส่งผลกระทบต่อร่างกายเช่น ทำให้เกิดอาการหงุดหงิด วิตกกังวล นอนไม่หลับ และเป็นเครื่องดื่มที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กและสตรีมีครรภ์ รวมถึงผู้ป่วยโรคหัวใจและโรคความดันโลหิตสูง นอกจากนี้มีงานวิจัยสนับสนุนว่าไม่ควรผสมเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนกับแอลกอฮอล์ เนื่องจากจะทำให้ผู้ดื่มไม่สามารถรู้ถึงอาการจากฤทธิ์แอลกอฮอล์ที่ตนเองดื่มมากกว่าคนที่ดื่มแอลกอฮอล์เพียงอย่างเดียว

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ผู้เขียนพึงตระหนักถึงปัญหาที่ทางภาครัฐควรเข้ามาควบคุมดูแล มาตรการและแนวทางที่เหมาะสมกับการบังคับใช้กับผู้ประกอบการเครื่องดื่มชนิดนี้ เนื่องจากเป็นเครื่องดื่มที่ควรอยู่ในความควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดโดยภาครัฐ เนื่องจากมีการส่วนประกอบต่างๆ ที่ใส่ลงไป ในเครื่องดื่มนี้ มีผลกระทบต่อร่างกายของผู้บริโภคในทางลบ ควรมีการสร้างความเข้าใจต่อผู้บริโภคถึงข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อให้มีการบริโภคในปริมาณที่ไม่มากเกินไปจนส่งผลกระทบต่อร่างกาย เพราะจากสถิติการบริโภคของประเทศไทยนั้น จะเห็นว่า ผู้บริโภคยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงผลจากการดื่มเครื่องดื่มดังกล่าวนี้และมีได้เคร่งครัดต่อคำเตือนเกี่ยวกับการบริโภค ทั้งที่ ข้อความเตือนดังกล่าวมีความสำคัญมาก เช่น จากรายงานข่าวการบริโภคเครื่องดื่มชูกำลังถึง 8 ขวดต่อวัน

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทางภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและเข้ามากำกับดูแลและควบคุมเครื่องดื่มชนิดนี้ทั้งในเรื่องของกระบวนการผลิตและการจำหน่าย การกำหนดราคาขาย รวมไปถึงการโฆษณาที่ยังไม่มีการควบคุมตรวจสอบที่ดีพอจากการที่ยังพบเห็นกรณีที่ฝ่าฝืนกฎหมายอยู่เสมอ กฎหมายไทยที่มีอยู่ปัจจุบันไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคจากการโฆษณาของผู้ประกอบการ อีกทั้งผู้ประกอบการไม่เคร่งครัดต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย ประกอบกับยังไม่มีการให้ความรู้ความเข้าใจถึงผลกระทบจากการบริโภคแก่ผู้บริโภค

อย่างเพียงพอทั้งที่เรื่องนี้เป็นเรื่องสุขอนามัยของคนไทยที่ทางหน่วยงานภาครัฐไม่ควรมองข้าม ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นถึงประโยชน์ในการศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี บุคคลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน การโฆษณา การแข่งขันทางการตลาด ผลจากการบริโภคเครื่องดื่มดังกล่าว และมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมและคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนของหน่วยงานต่างๆที่เข้ามาดูแล ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงปัญหาต่างๆในปัจจุบัน เพื่อค้นหามาตรการในการควบคุมดูแลและคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคมากที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงความหมาย แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมและการคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน
2. เพื่อศึกษาถึงกฎหมายไทยเกี่ยวกับการควบคุมและการคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาความหมาย หน่วยงาน การโฆษณา การจำหน่าย และการลงโทษเกี่ยวกับเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน
4. เพื่อเสนอแนะมาตรการที่เหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและการคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนเพื่อให้สอดคล้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอนามัย

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนในปัจจุบันของไทยจัดอยู่ในกลุ่มของอาหารควบคุมเฉพาะ แต่ยังไม่มียกกฎหมายควบคุมได้ครอบคลุมในทุกปัญหาที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มประเภทนี้เป็นการเฉพาะ ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขมาตรการทางกฎหมายโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับความหมาย มาตรการในการควบคุมดูแล ทั้งในเรื่องของกระบวนการผลิต ส่วนประกอบต่างๆที่ใส่ในเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน และการจำหน่ายเครื่องดื่มดังกล่าวโดยมีการกำหนดเป็นการเฉพาะ และมาตรการในการลงโทษ รวมไปถึงการให้ความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์และโทษจากเครื่องดื่มดังกล่าว

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทำการศึกษาดังกล่าวถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 รวมทั้งประกาศ คำสั่งต่างๆของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข และบทบัญญัติของกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยทำการศึกษาวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ของประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย สหภาพยุโรปและประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อให้เกิดแนวทางที่เหมาะสมกับประเทศไทย

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะทำการศึกษาในรูปแบบของการวิจัยแบบเอกสาร (Documentary Research) โดยจะศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลบทความทางวิชาการ รายงาน การสัมมนา วิทยานิพนธ์ บทสัมภาษณ์ รายงานการวิจัยทั้งของไทยและต่างประเทศ ข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ในเว็บไซต์ต่างๆ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความหมาย แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมและการคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน
2. ทำให้ทราบถึงกฎหมายไทยเกี่ยวกับการควบคุมและการคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีนเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาตรการควบคุมในเรื่องการโฆษณา การจำหน่าย และมาตรการในการลงโทษเกี่ยวกับเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน
4. ทำให้ทราบถึงมาตรการในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมคาเฟอีน